

હરિ: અં
મીરી

મજાળી વાતો

(ઇસપની કેટલીક
બોધકથાઓ)

- મુકુલ કલાથી

હરિ: અં
આક્રમ પ્રકાશન

પૂજય શ્રીમાણ

જન્મ : ૪-૬-૧૮૯૮

દેહાત્સર્ગ : ૨૩-૭-૧૯૭૬

હરિ: અં

હરિ: અં આશ્રમ સંચાલિત
શ્રી ગિજુભાઈ સમારક બાલજીવન ઘડતર ચોજના
પુષ્પ સતરસુ'

મિઠી મજની વાતો

(કથાએ બાધ કથાએ)

લખક

શ્રી સુકુલભાઈ કલાર્થી

હરિ: અં આશ્રમ પ્રકાશન

- પ્રકાશક : હરિઃ ઉં આશ્રમ, નડિયાદ-૩૮૭૦૦૧
- © સુકુમા કલાથી'
- પ્રથમ આવૃત્તિ : સને ૧૯૮૪ પ્રત ૫૦૦૦
- પૃષ્ઠ : $40 + 6 = 46$
- પૂજ્ય શ્રીમેષાટાનો એક ફોટો તથા પાંચ રેખાચિત્રાનો
- કિંમત ઇપિયા : ૩-૦૦
- પ્રાપ્તિસ્થાન :
 - (૧) હરિઃ ઉં આશ્રમ, નડિયાદ-૩૮૭ ૦૦૧
 - (૨) હરિઃ ઉં આશ્રમ, જહાંગીરપુરા, રાંદેર, સુરત-૩૬૫ ૦૦૫
- હાલોઝ ને રેખાચિત્રો બનાવનાર :
 - ૫૦૫૮ પ્રાસેસ સ્ટુડિયો, રાયપુર અમદાવાદ-૧
- સુખપૃષ્ઠ ડિઝાઇન : શ્રી 'જ્ય પંચાલી'
 'નીરજ' હેમધૂવ સોસાયટી,
 અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭
- આવરણ મુદ્રણ : ફીપક પ્રીન્ટરી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭
- મુદ્રક :
 - પ્રવીણુન્યંડ એન. ગામી
 - પ્રણુવ પ્રિન્ટસ'
 - ૧૧/અ, વિજય કોલેની,
 - સરદાર પટેલ કોલેની પાસે,
 - ઉસ્માનપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૩

સમર્પણાંજલિ

પૂજય શ્રીમાટા અજ્ઞાત હતા તે સમયથી
 નેચો શ્રીમાટાના હરિઃ ઽં આશ્રમમાં
 મૌનમંહિરની સાધનાનો જીવનવિકાસક લાલ
 સ્વવિકાસાથે પાખ્યા,
 ઉત્તરોત્તર વધુ નિકટ સંપર્કમાં આવીને
 લક્ષ્મિલાવમાં તરફોળ બન્યા
 અને
 આશ્રમના મૂક સહાયક થઈ રહ્યા છે
 એવા

શ્રી કંચનલાલ ગદુલાલ શાહ (લેઝન્ટ કમિશનર
 સેલ્સટેક્સ ડિપાર્ટમેન્ટ) — સાહેબને
 સરનેહ સમર્પણ
 હરિઃ ઽં આશ્રમ,
 નડિયાદ
 તા. ૮-૧૨-૮૩

નંદુલાલ

હરિઃ ઉં

નિવેદન

શ્રી ગિન્જુભાઈ સ્મારક બાળજીવન ઘડતર ચોજનામણ
પુષ્પ સતરમું મીઠી મજાની વાતો હરિઃ ઉં આશ્રમ
પ્રકાશન તરીકે પ્રસિદ્ધ કરતાં આનંદ થાય છે.

શ્રી. મુકુલભાઈ કલાર્થીએ બાળકોને કેટલીક નીતિ-
કથાએ નવીન સ્વરૂપે મળે એ હેતુથી અમારા સૂચનને
માન આપીને આ પુસ્તકા લખી આપી છે; તે બહલ
અમો તેમનો આલાર માનીએ છીએ. જિલ્લા તથા તાલુકા-
એ ક્રારા આ પુસ્તક ક્રામ બાળકો સુધી પહોંચશે એ
આનંદદાયક ઘટના છે.

૫૯૮ પ્રેસેસ સ્ટુડિયો, રાયપુર અમદાવાદના માલિક
શ્રી રમેશભાઈ સરૈયાનો અને ભરતભાઈ સરૈયાનો વિના
મૂલ્યે તાબડતોબ અમને કાયમ જ્ઞોકો બનાવી આપે છે.
તેમનો; શ્રી જ્ય પંચાલીએ સુખપૃષ્ઠ ડિઝાઇન તથા અંદર-
ના પાંચ રેખાચિત્રો કરી આપ્યાં છે તેમનો; અને પ્રણાવ
પ્રિન્ટર્સના શ્રી પ્રવીણભાઈ ગામી અને કર્મચારીઓએ
જડપથી સુધરપણે છાપી આપ્યું છે તેમનો સૌનો છુદ્ય-
પૂર્વક આલાર માનીએ છીએ.

૧-૧૨-૧૩

હરિઃ ઉં આશ્રમ, નડિયાદ

—નંદુભાઈ
મેનજિંગ ટ્રસ્ટી

એ ઈશ્વર ! લખું તને
 મોટું છે તુજ નામ,
 શુણુ તારા નિત ગાઈએ
 થાય અમારાં કામ.
 હેત લાવી હસાવ તું
 સદા રાખ દિલ સાક,
 ભૂલ કરી કરીએ અમે
 તે પ્રભુ ! કરને મારું.

અનુક્રમ

૧. બંધન અને સુક્રિતિ	૬
૨. અવસરનો સદ્ગુપ્યોગ	૭
૩. સંપ્રયાં જંપ	૧૨
૪. કામથી કંઈળવું શાને ?	૧૪
૫. જગતમાં ડોઈ નકામું નથી	૧૭
૬. ભગતરાની મોટી વાતો	૨૧
૭. અતુર શિથાળ	૨૩
૮. ઘોડાનું બંધન	૨૮
૯. આચરણુંની અસર	૩૮

બંધન અને મુક્તિ

એક પાળેલો ફૂતરો હતો.

અનો માલિક એને રોજ સારું ખાવાનું
આપે.

રોજ ફૂતરાને નવડાવે-ધોવડાવે.

માલિકના છોકરાંએ તેને રમાડે.

ફૂતરો પણ ગેલ કરતો ફૂદ્કા મારે.

ફૂતરાને કોઈ વાતનું હુંઘ ન હતું.

એક દિવસ તે રાતે ફરતો ફરતો વગડા ભણી
ગયો.

ત્યાં તેણે એક વડુ જેયું.

વડુને ધણા દિવસથી પેટ પૂરતું ખાવાનું મજ્યું
ન હતું.

ઓ-ત્રણ દિવસથી તા તે સાવ ભૂખે મરતું હતું.

એથી વડુ નખળું પડી ગયું હતું.

શરીરનાં હાડકાં દેખાવા લાગ્યાં હતાં.

વડુએ ફૂતરાને જેયો.

તાજમાજ ફૂતરાને જેઈને વડુને થયું :

'આ ફૂતરો કેવો સુખી છે !

‘ખાઈ-પીન કેવો તાજેમાંને થયો છે.
 ‘અને કૃયાંથી ખાવાનું મળતું હશે ?
 ‘લાવ, જરા પૂછી તો બેઠિં ?
 વરુએ ફૂતરાને કહ્યું :
 ‘રામ રામ, ફૂતરાભાઈ, રામરામ ;
 ‘તમે આ બાજુ કૃયાંથી ભૂલા પડ્યા ?
 ‘શિકારની શોધમાં નીકળ્યા છો કે ?
 ‘પણ આ બાજુ કંઈ મળે અમ નથી.
 ‘ફું જ એ-ત્રણ દિવસથી શિકાર વગર ભૂએ
 મરું છું !’
 ફૂતરો પૂછી હલાવતો હલાવતો કહે :
 ‘વરુભાઈ, અમને ઘારાકની ચિંતા શાને ?
 ‘મારો માલિક બાહુ ભલો છે.
 ‘ત મને રોજ ખાવાનું આપે છે.
 ‘ત મારી જૂથ કાળજ લે છે.
 ‘ખાવાના સમય થાય, એટલે ખાવાનું હાજર !
 વરુ રાજ થતું કહે :
 ‘વાહ, ફૂતરાભાઈ, વાહ !
 ‘આવું સુખ મારા જેવાને કૃયાંથી ?
 ‘જુઓને, હું કેટલાય દિવસથી ભૂએ આમતેમ
 ભરું છું .

‘પણ ખાવાનું ગળતું નથી.

‘કેટલુંંથી બટકું, ત્યારે માંડ માંડ બટકું મળે !

‘કુતરાભાઈ, તમે માલિકને ત્યાં શું કરો ?’

કુતરો ઓદ્યો :

‘મારે ખાસ કંઈ કામ હોતું નથી.

‘રાતે માલિકના ઘરની ચોકી કરવાની.

‘હિવસે લહેરથી ઊંઘવાનું.

‘કાઈ કશું ઘાલે-ચાલે નહિ.

‘આપણે આપણા રાજ !’

વડુભાઈ રાજ થઈ કહે :

‘આ તો ખડુ સરસ !

‘તમારા માલિક મારા જેવાને રાખે ખરા ?’

કુતરો કુલાઈ જઈને ઓદ્યો :

‘કાં નહિ રાખે ?

‘તમે પણ મારી સાથે રાતે મારા માલિકને ત્યાં
ચોકી કરો,

‘તો મારી મારુક તમને પણ મારો માલિક
ખુશીથી ખાવા-પીવાનું આપે.’

વડના મોંમાં પાણી છૂટી ગયું.

‘આ રીતે રહેવાનું અને ખાવા-પીવાનું મળે,
તો કેવું સારું !

‘રેણ શિકારની શોધમાં આમ માર્યા માર્યા
ભટકવું ન પડે!'

એટલે વરુએ કહ્યું:

‘ફૂતરાભાઈ, આવું કંદ ગોઠવી આપો, તો
મોટી મહેરબાની!

‘તમારા જેવાની ભાઈઓંધી પણ મળો.

‘પછી તો આપણે બંને લીલાલહેર કરીશું?’

એવામાં વડની નજર ફૂતરાના ગળા ઉપર પડી.

એ જેઠને વરુએ પૂછ્યું:

‘ફૂતરાભાઈ, ફૂતરાભાઈ, તમારા ગળામાં આ શું
પહેયું છે?

‘તમારા માલિકું આવું ધરેણું બનાવ્યું છે કે
શું?’

‘દુખાય છે તો મજનું?’

ફૂતરો ખુશ થતો યોધ્યો:

‘વરુભાઈ, એ તો મારો પટો છે.

‘જે ફૂતરાને ગળે પટો ન હોય, એ ફૂતરા
રખડતા કહેવાય.

‘અને કોઈ માલિક ન હોય.

‘જ્યાં ત્યાં રવડીને જીવ્યા કરે.

‘તમની દશા પણ તમારા જેવી જ હોય.

‘મેલાં ઘેલાં જયાં ત્યાં ખારાકની શોધમાં ભટક્યાં
કરે.

‘જયારે જે ઝૂતરાંના ગળામાં આવો પટો હોય,
એ પાણતું ઝૂતરાં કહેવાય.

‘કાઈ એને કનડે નહિ.’

વડુ કહે :

‘વાહ, એ બહુ સારું કહેવાય!

‘પણ તમને એ ગળામાં નડતો નથી?’

ઝૂતરો કહે :

‘શરૂ શરૂમાં એ પટો પહેરવાનુ’ ગમે તો નહિ.

‘પણ ટેવ પડી જય, એટલે કંઈ લાગે નહિ.
 ‘પણ હા, એક વાત જરા ગમતી નથી!
 ‘મારો માલિક આ પચાની જેઠે સાંકળ બાંધીને
 દિવસે ઘરમાં બાંધી રાખે છે.

‘એટલે મને દિવસે કયાંય ફરવા મળતું નથી.
 ‘બંધન જેવું લાગે છે.
 ‘રાતે મને ધૂટો કરવામાં આવે છે.
 ‘તે વખતે હું કોઈ કોઈ વાર આમ ધૂટથી
 ફરવા નીકળી પડું છું.
 ‘પણ મને દિવસે બીજી કોઈ મુશ્કેલી નથી.
 ‘આપણે બાંધેલી દશામાં નિરાંતે ડાંધા કરીએ
 છીએ.

આ બધું સાંભળીને વડુ કહે :
 ‘કૂતરાભાઈ, મને આવું બંધન જરાયે ન ગમે.
 ‘મને તો સ્વતંત્ર હરવું-કરવું ગમે.
 ‘આવાનું મળે તોયે ઠીક છે, ન મળે તોયે
 ઠીક છે.

‘કોઈના ગુલામ તો નહિ.
 ‘આપણે ભલેને સોનાના પીંજરમાં રાખે.
 ‘પણ બંધન એટલે બંધન.
 ‘માટે કૂતરાભાઈ, મારે તમારા માલિકને ત્યાં

नथी आववुः.

‘सुखना लोभमां पडीने भारी आआही जती,
करवी नथी.

‘आवज्जे, कूतराभाई, रामराम !’

ऐम कडीने वडु शिकारनी शोधमां आगण
गयुः.

२

अवसरनेा सदुपयोग

उनाणाना हिवसो हता.

ऐक तीतीघोडा घेतरमां अडींथी तडीं कूदा-
कूद करतो हतो.

तीतीघोडा खडु रमतियाण अने लहेरी नान-
कुङु ज्वङुः.

ऐक धास परथी खीज चास पर कूदका मार्या
करे.

ऐक हिवस तीतीघोडा जरा निरांते धास उपर
घेठा हतो.

ऐवामां तेनी नजर जभीन पर जती ऐक
कीडी तरक्क गाई.

કીડી અનાજના દાણો લઈને ઝડપલેર જતી
હતી.

તીતીધોડાચે ખૂમ પાડીને કહ્યું :

‘અરે કીડીબાઈ, કીડીભાઈ, દોડતાં દોડતાં
કુચાં જાચો છો ?

‘ખડુ કંઈ ધમાલમાં છો ને ?’

કીડી જરા થોલી. તે કહે :

‘અરે ભાઈ, આ તો અમારું દરરોજનું કામ.

‘થોડા અનાજના દાણા ભરી લડિ.

‘માથા પર વરસાદના ભય છે.

‘એ-ચાર દિવસમાં વરસાદ આવ્યો, સમજે.’

તીતીધોડા એ સાંભળીને હસતો હસતો કહે :

‘કીડીબાઈ તો ભારે કામગરાં !

‘અરે ખુલેન, કેવી ખુશનુમા હવા છે.

‘કામ જરા બાજુએ મૂકો.

‘જરા નાચો-ક્રદો અને મજન કરો.

‘અમે જુઓને, કેવા લહેર કરીએ છીએ.

‘આજની ઘડી રળિયામળી.

‘કાલ કોણે હીઠી છે ?’

કીડી થોલી :

‘ભાઈ, હુમણાં વખત છે.

‘થાડા સંધરો કરી લિધો હોય તો સારું.

‘ચામાસામાં અને શિથાળામાં નિરાંતે રહેવાય.

‘કાઈની આગળ હાથ ધરવો મહિ પડે?’

તીતીધાડા ઘાલ્યો :

‘કીરીબાઈ, તમે તો એવાં ને એવાં રહ્યાં!

‘જ્યારે મુશ્કેલી પડે, ત્યારે જેયું જરી.

‘હમણું તો મન કરવાનો વખત છે.

‘ભવિષ્યની ચિંતામાં આવો સારો અધસર શા આટે જવા દેવો?

‘આપણે તો લહેર કરીએ છીએ.

‘એક ધાસ પરથી બીજ ધાસ પર ફૂદકા મારીએ છીએ.

‘બસ મન ! મન !’

કીરીબાઈને આવી બધી નકામી વાતો સાંભળવાનો વખત નહોતો.

તે તો આગળ જતી રહી.

તીતીધાડા પણ લહેરમાં ડેકડો મારીને બીજ ધાસ પર એઠો.

વખત જતાં શિથાળાના દિવસો આવ્યા.

તીતીધાડાને આવાના વખા પડવા લાગ્યા.

હવે કરવું શું ?

પેતે કશું સંધરેલું હતું નહિ.

તીતીધોડાને ક્રીડીબાઈ યાદ આવ્યાં.

તેને થયું :

‘ક્રીડીબાઈ તો લહેરથી ખાતાં-પીતાં હશે.

‘લાવ, એની પાસે જઈને કશું માળી લાવું.

‘એ મને ના નહિ પાડે?’

એમ વિચાર કરીને તીતીધોડા ક્રીડીના દર
પાસે ગયો.

તેણે ધીરેથી બારણું ખટખટાવ્યું.

અંદરથી ક્રીડીએ પૂછ્યું :

‘કોણું છો?’

તીતીધોડા — ‘હું છું?’

ક્રીડી — ‘હું કોણું?’

તીતીધોડા મીઠાશથી ઓલ્યો :

‘ક્રીડીબાઈ, એ તો હું તીતીધોડા.

‘મારે તમારું જરા કામ પડ્યું છે.

‘બારણું ઉધાડાને?’

ક્રીડીએ બારણું ઉધાડ્યું.

તીતીધોડા ઓલ્યો :

‘જય જય! ક્રીડીબાઈ, જય જય!’

ક્રીડી ઓલી :

‘કુમ ભાઈ, આઠલી સખત ઠંડીમાં આવવું
પડ્યું ?

‘ઓલો, શું કામ છે, ભાઈ?’

તીતીધોડા ગરીબડો બનીને ઓલ્યો :

‘કીડીબાઈ, એ ચાર દિવસ સખત ઠંડી પડે છે.

‘મને કયાંય ખાવાનું મળ્યું નથી !

‘માટે મહેરખાની કરી કંઈ ખાવાનું આપો.

કીડી એ સાંભળીને કહે :

‘તીતીધોડાભાઈ, તમને ખાવાની શી જરૂર ?

‘તમે તો ફૂદકા મારો તો બસ છે.

‘રમો અને મજ કરો.

‘ભાઈ, તમે અવસર ચૂકી જાઓ અને લહેર
કરો, તો હવે હું શું કરું ?’

એક કહીને કીડીબાઈએ ખારણું વાસી દીધું.

તીતીધોડાને કીડીની વાત સાચી લાગી.

હવે શું થાય ?

३

संप त्यां जंप

‘एक वनमां चार सांढ रहेता हता.

ते व्युहु जेरावर हता.

तेए। चारे जणु भाईधंध हता.

साथे ज रहे अने साथे ज चरे.

वनमां एक सिंह हता.

तेना मोंमां आ ताजमाज सांढने जेठने पाणी
झूटवा लाण्युः.

तेने मनमां थयुः :

‘एक एक सांढ भारा हाथमां आवी जय,
तो खावानी कुवी भज ५डे !’

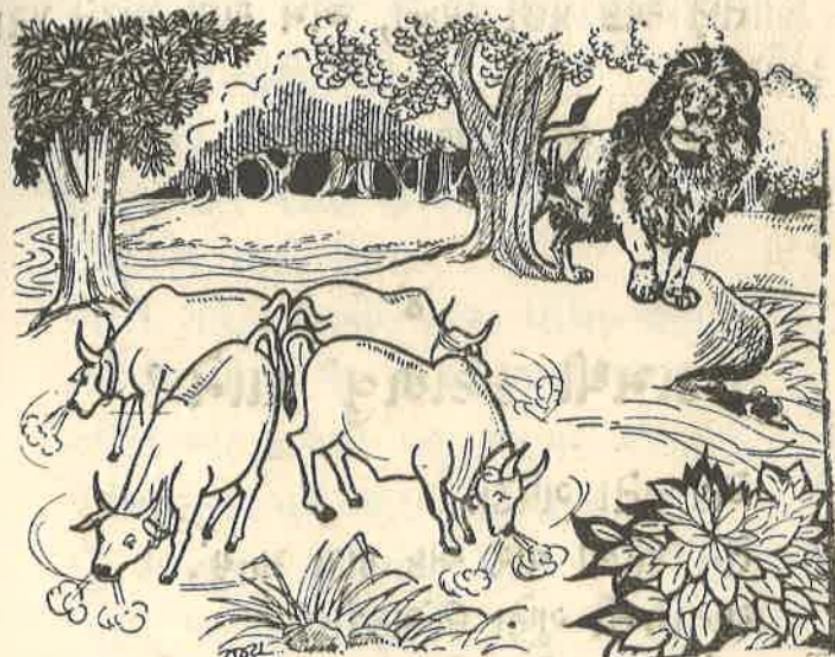
आ चारे सांढाए जेयुः के, सिंह अमनो
शिकार करवा तक शोधे छे.

ऐसे सांढाए सिंहनी सामे थवा व्युहु रच्यो.

सिंह आवे के,

चारे जणु पूँछा अडाईने चारे बाजु झरतु
माथुः करीने उभा रहे.

जे बाजु सिंह जय ते बाजुनो सांढ शिंगां
मांडीने सामे थवा तैयार ज होय !

आथी सिंह झावे नहि.

वीले मोढे ते पाछें जतो रहे.

एक हिवस चार सांडो क्वाई वात पर अधडी

पडया.

ऐसो कहे हुं साच्यो अने भीजे कहे हुं साच्यो.

वात परथी लडालडी पर आवी गया.

चारेनां भन खाटां थई गयां.

भीजे हिवसे चारे सांड धूटा धूटा चरवा लाग्या.

अ ज्ञेईने सिंह राणु राणु थई गयो.

हवे तेन सामनो करवानी सारी तक मणी गई.

તેણે એક પછી એકને, એમ ચારે સાંદ્ને પૂરા
કર્યા.

સંપ તૂટે પછી બળ કયાં રહે ?

૪

કામથી કંટાળવું શાને ?

એક હતો ગધેડા.

તેને પહેલી વાર એક કામ મજું.

અનાજની ગૂણો જિંયકવાનું.

દરરોજ ભારે ગૂણો જિંયકીને ગધેડા ખૂબ
કંટાળી ગયો.

તે ભગવાનને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો :

‘હું ભગવાન, મને આ ત્રાસમાંથી બચાવો !

‘બીજે કયાંય પણ કામ આપો.

‘હું ખુશીથી કરીશ.’

અને ભગવાનનું કરવું તે એને બીજે કામ
મળી ગયું.

તે રાજ થયો.

તેને કુંભારને ત્યાં કામ મજું હતું.

રોજ સવાર સાંજ દૂર દૂર વગડામાંથી માટી
ભરીને તે લઈ આવે.

કુંભારના હાથમાં લાકડી તો હોય જ.

સખત તાપ પડતો હોય.

પીઠ પર માટી હોય.

એટલે ગધેડો થાકીને જરા ધીમો ચાલે.

ત્યાં તો વાંસા પર લાકડી પડી જ હોય !

ગધેડો આ કામથી પણ આખરે કંદળ્યો.

પાછો ભગવાનને અરજ કરવા લાગ્યો :

‘હુ ભગવાન, તું દ્વારું છે.

‘મારા પર દ્વારા કર.

‘મને આ જંબળમાંથી છોડાવો !’

ભગવાને જણે દ્વારા કરી હોય, એમ તેને બીજું
કામ મળી ગયું.

તેને ચામડિયાને ત્યાં કામ મજુયું.

ચામડાનો ભાર માટી કરતાં ઓછો.

એટલે ગધેડાને થોડી રાહત મળી ખરી.

પણ હુઃખ જણે તેની પાછળ જ પડ્યું હતું.

આ નવો માલિક ધણો કડક હતો.

જરા ઢીલ થાય, એટલે લાકડીએ લાકડીએ
ખૂબ ઝુટકારે !

કાઈ વાર ખૂબ ખુલ્દ જય, તો ગાળોનો
વરસાદ વરસાવે.

અને ધાંટો પાડીને કહે :

‘ભીધો ચાલ, નહિ તો તારું ચામડું જ ઉતારી
નાખીશ !’

ગધેડો આ કામથી પણ કંટાજ્યો.

વળી આ નવો શેઠ અને પેટ પૂરતું ખાવાનું
પણ આપતો ન હતો.

બહાર ચરવા પણ ન જવા હે.

ગધેડાને થયું :

‘આ તો ઓલામાંથી ચૂલામાં પડ્યો !

‘આના કરતાં તો મારું પહેલું કામ જ સારું
હતું.

‘એ વખત બરાબર ખાવાનું તો મળતું.

‘અહીં જાઓ કે ત્યાં જાઓ.

‘કામ કર્યા વિના ધૂઢ્કો નથી.

‘કામથી કંટાજ્યે કેમ ચાલે ?

‘આપણે ધારીએ એવું કામ કર્દ આછું મળો ?

‘ભગવાનની દ્વારા મને પહેલું કામ પાછું
મળી જય, તો ગંગા નાખ્યા.’

અને ભગવાનનું કરવું તે અને પહેલું કામ

પાછું મળી ગયું.

હવે ગધેડો શાંતિથી કામ કરવા લાગ્યો.
તેના મનનો અજીવો શાંત થઈ ગયો.

૫

જગતમાં કોઈ નકારું નથી

કોઈ ગભરાતું હોય, બીતું હોય, તેને આપણે
કહીએ છીએ :

‘સાવ બીકણું સસલી જેવો છે !’

સસલું ખૂબ ગભરુ પ્રાણી છે.

વા વાય, તો બીએ.

પાંદડાં ખખડે, તો બીએ.

વાહળ ગગડે, તો બીએ.

હમેશાં સસલું જણે રહેડતું જ હોય.

બીકથી એની આંખ પહોળી થઈ ગયેલી
દેખાય.

આવાં બિચારાં સસલાં જીવનથી કંદાળી ગયાં.

બધાં મળીને વિચારવા લાગ્યાં :

‘આ તે કંઈ આપણું જીવન છે !

‘રાત-હિવસ બીકથી રહેડતાં જ રહેવાનું !

'જે તે બધાં આપણને ગલરાવ્યાં જ કરે.
 'આના કરતાં ભરી જવું સાડું.'
 બધાં સસલાંને થયું :
 'આ વાત બરોખર છે.'
 'આપણા જીવનમાં આનંદ જેવું કશું છે જ નહિ.
 'જે આપણને જુઓ, તે મારવા ધસે.
 'નિરાંતે ચરવા પણ મળતું નથી.
 'બજ્યું આવું જીવતર !
 'ચેના કરતાં ભરવું સાડું.'
 સૌઓ એકમતે ભરવાનું નક્કી કર્યું.
 નજીકમાં એક તળાવ હતું.
 સૌઓ વિચાર કર્યો :
 'આપણે બધાંએ એકસામટાં તળાવમાં પડીને
 ભરી જવું ?'
 બધાં સસલાં બિચારાં તૈયાર થઈ ગયાં.
 બિચારાં કરે પણ શું ?
 જયાં જુઓ ત્યાં, ભય ભય અને ભય !
 બધાં તળાવ ભણી જવા તૈયાર થયાં.
 એકસામટી બધાંએ ઢાઠ મૂકી.
 હવે બન્યું એવું કે,
 તળાવની પાળ પર ધાણાં બધાં ઢેડકાં નિરાંતે

એઠાં હતાં.

અલકમલકની વાતો કરતાં હતાં.

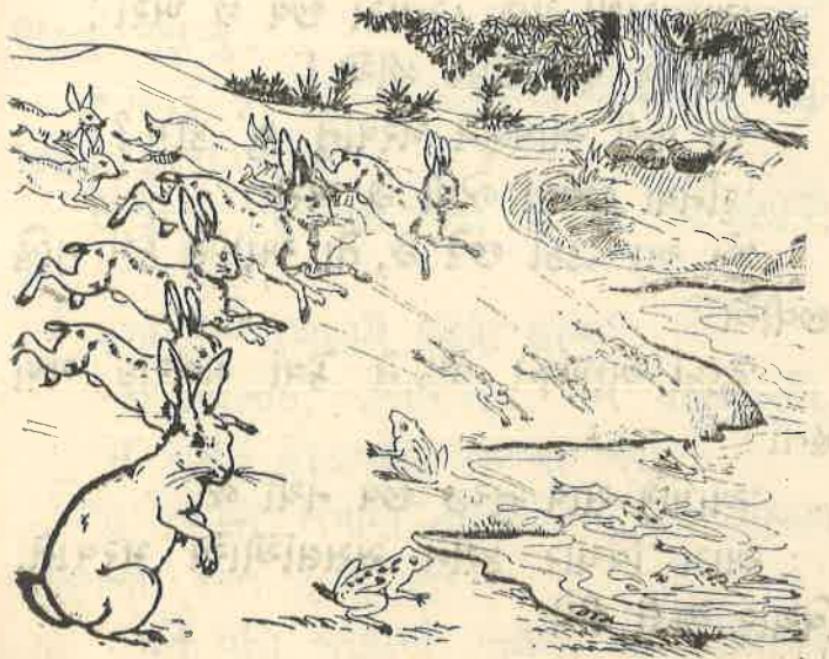
ત્યાં તો તેમને કાને ધડ ધડ ધડ ધડ અવાજ
ચડ્યો!

ખધાં દેડકાં કાન સરવા કરી અવાજની દિશા
ભણી જેવા લાગ્યાં.

સસલાંચ્યોનું સૈન્ય તળાવ ભણી ઘસમસતું
આવતું દેખાયું.

દેડકાંચ્યો ગલરાયાં.

તેઓ ધડાધડ પાણીમાં પડવા લાગ્યાં.

ખધાં જ દેડકાંચ્યાને ઉતાવળ.

પાણીમાં ઉપરાછાપરી પડે.

સસલાંચ્યાએ આ જેયું.

તેઓ તરત જ થંભી ગયાં.

દેડકાંચ્યાનો ગભરાઈ તેમણે જેયો.

જીવ ખ્યાવવા દેડકાં તળાવમાં પડાપડી કરતા

હતાં.

દેડકાંચ્યાનો આ ગભરાઈ, ફૂઝડાઈ, પડાપડી
નેઈને સસલાં ખૂણ નવાઈ પામ્યાં !

‘અરે, આ શું ?

‘અમારાથી પણ ડરનારા જીવ છે ખરા !

‘આપણે પણ કંઈક છીએ !

‘તો પછી આપણને મરવાનું શું કામ ?

‘હુનિયા જીવવા જેવી છે ખરી.

‘જે આ દેડકાં જીવે છે, તો આપણે કેમ નહિએ

જીવીએ ?

‘દેડકાં આપણને નેઈને કેવાં ગભરાઈ ગયાં
હતાં !

‘આપણે સાવ તુચ્છ જીવ નથી જ !’

આમ વિચાર કરીને સસલાંચ્યાએ મરવાનો
વિચાર છાડી હીધે.

‘રામ રાખે તેમ રહીએ.’

બધાં પાછાં પહેલાંની માઝુક રહેવા લાગ્યાં.

૬

મગતરાની મોટી વાતો

એક હતો આખલો.

મહભરત હતો.

તે પોતાની ભર્તીમાં ચરાણુમાં ચરતો હતો.

એવામાં એક મગતકું એની પાસે ઊડતું
ઊડતું આવ્યું.

મગતકું આખલાના માથાની આસપાસ ગણ-
ગણતું ફરવા લાગ્યું.

તે થોડી વાર પછી એના શિંગડા પર જઈને
એકું:

મગતકું આખલાને કહેવા લાગ્યું :

‘આખલાભાઈ, આખલાભાઈ, મને માઝ કરબે.

‘મેં તમને થોડાધણું પજવ્યા ખરા.

‘હું કચારનું તમારાં નાક, આંખ, કાન આગળ
ગણગણાટ કરતું ફરતું હતું.

‘તમને ધાસ ચરવામાં ખલેલ પડી હોય, તો

મારી કરજે.

‘હું હમણાં તમારા શિંગડા પર એહું છું.

‘જે તમને ભાર લાગતો હોય, તો કહો.

‘તમને તકલીફ તો નથી પડતી ને?

‘એવું હોય, તો જાડી જઉં.

‘કોઈ જતનો સંકોચ રાખશો નહિ.

‘મને એટું નહિ લાગે.

‘મને કોઈને પજવવાનું કે તકલીફ આપવાનું ગમતું નથી.’

નાનકડા મગતરાને આઠલી બધી પતરાળ કરતું જેઈને આખલાને હસવું આવ્યું.

ક્યાં આખલો અને ક્યાં મગતરું!

પણ મગતરું વાત એવી કરવા લાગ્યું કે, હું પણ કંઈક છું!

આખલો ધીરેથી એલ્યો :

‘આહો ! મગતરાબાઈ, તમે છો કે ?

‘મારી કરજે. મને ખખરેય નહિ કે, તમે આવીને એઠા છો !

‘તમે એટલા બધા ભારે છો કે, તમે એસો તોયે શું અને ન એસો તોયે શું !

‘તમે અહીં છો એની મને તો ખખર હમણાં

જ પડી !

‘તમે ઘોલ્યા ત્યારે જાહુયું !’

મગતકું આખલાની વાત સમજયું હશે કે ?

ભગવાન જણે !

ત તો ગણગણ કરતું ઉડી ગયું.

તને થયું હશે :

‘આખલાભાઈને તકલીફ આપવી ઢીક નહિ.

‘ચાલો, બીજો જઈએ.’

૭

ચતુર શિયાળ

સિંહ તો વનરાજ કહેવાય.

બધાં પશુઓનો રાજ.

બધાં સિંહથી ગભરાય.

સિંહની ગજના સાંભળીને બધાં થથરી જાય.

એક સિંહ ધરડો થયો.

ધડપણ લઈ આવે માંહગી.

ધરડો સિંહ બીમાર પડ્યો.

તેનાથી હલાય નહિ કે ચલાય નહિ.

પોતાની ગુરુમાં પડ્યા રહે.

સિંહ બહાર જય નહિ, પછી તેને શિકાર
ક્યાંથી મળે ?

તે ભૂખે મરવા લાગ્યો..

આમ લાગ્યો વખત ક્યાં સુધી ચાલે ?

એટલે સિંહે એક યુક્તિ શોધી કાઢી.

તેણે વનનાં બધાં પશુઓને જહેર કર્યું :

‘મારાં વહાલાં પ્રજાજને !

‘હું’ મરણપથારીમાં પડ્યો છું.

‘ક્યારે મારી આંખ મીંચાઈજય, એ ન કહેવાય !

‘આપણે કેટલાંય વરસોથી વનમાં બધાં હળી-
મળીને રહીએ છીએ.

‘મને સૌના ઉપર પ્રેમભાવ છે.

‘તમને બધાંને છાડીને જતાં મને ખરેખર ખૂબ
ખૂબ દુઃખ થાય છે.

‘મારી છચ્છા તમને બધાંને છેલ્લી વાર મળી
લેવાની છે.

‘માટે તમારી કુરસહે મને મળવા જરૂર આવને.

‘મનમાં કશો ગલરાટ રાખશો નહિ.

‘છેલ્લે છેલ્લે મારે ક્રાઈને મારીને પાપ નથી
કર્યું.

‘મરવાનું’ તો હવે છે જ.

‘તો સહ્યાવ લઈને જઉં તો સાડું.’

ખધાં પશુએ વનરાજની માંદળીના સમાચાર
સાંભળી શોકમાં ઝૂભી ગયાં.

સૌને થયું :

‘સિંહ તો આપણા રાજ કહેવાય.

‘આપણે એમના ઋણી છીએ.

‘વનના તે રક્ષક હતા.

‘એમની બાકે ખણારનું કોઈ આપણને પજવતું
ન હતું.

‘સિંહરાજની છેલ્લી ધરીએ ગણ્ણાય છે.

‘આપણે એમની ખબર પૂછવા જવું જેઈએ.

‘પ્રજા તરીકેની આપણી કુરજ છે.’

આમ વિચારને ખધાંએ એમને મળવા જવાનું
નક્કી કર્યું.

એક હિવસ બફરે ગયો.

બાજે હિવસે હરણ ગયું.

ત્રીજે હિવસે ગધેડા ગયો.

આમ દરરોજ કોઈ ને કોઈ મળવા જતું.

સિંહને તો ઘેર એઠાં શિકાર મળવા લાગ્યા.

સિંહ તો ખૂબ માંદો હોય, એમ ઢેંગ કરીને
ઓડમાં પડ્યો રહે.

કોઈ મળવા આવે, તો ધોધરા ધીમા અવાજે કહે :

‘આવ, ભાઈ, આવ.

‘તું આવ્યો તો મને કેટલું ગમ્યું ?

‘અહીં આપ્યા હિવસ પડી રહીને હું કંદાળી ગયો છું.

‘ભગવાન હવે મને જલહી લઈ લે, તો સારું.

‘તમે ખધાં પ્રાર્થના કરને કે, મને હવે અહીંથી ઝડ ઉઠાવી લે.’

સિંહની આવી દર્દ્દરી વાત સાંભળીને મળવા આવનાર ભોગવાઈ જય.

તે સિંહની નજીક જય.

ત્યાં તો સિંહ તરાપ મારીને તેને ફાડી આય !

આમ ધણા હિવસ ચાલ્યું.

એક હિવસ શિયાળ સિંહને મળવા આવ્યું.

તે તો ભારે ચતુર અને લુચ્યું !

તેણે જેયું કે, સિંહની યાડ તરફ જતાં પશુનાં પગલાં છે, પણ પાછાં કરતાં પગલાં હેખાતાં નથી !

તે સિંહભાઈની ચાલાકી પામી ગયું !

એથેલે તેણે ખહાર ઊભા રહીને જ પૂછ્યું :

‘વનરાજ, આપની તબિયત કેમ છે ??’

સિંહ માંદો હોય એવા અવાજે યોલ્યો :

‘અરે ભાઈ, અંહર પાસે આવીને તો પૂછ !’

શિયાળ ખંડુ હસતાં યોલ્યું :

‘મહારાજ, આવું તો ખરો.

‘પણ આપની ભીમારી ચેપી લાગે છે !

‘મને તે વળગે તો ?

‘કારણું કે, મેં જેયું કે, જે આપની પાસે જાઓ છે, તે પાછાં ફરતાં નથી !’

સિંહ શું યોલે !

શિયાળ હસતું હસતું ચાલી ગયું .

<

ઘોડાનુ બંધન

ધણા ધણા વખત પહેલાં ઘોડો જંગલમાં
રહેતો હતો.

વાધ, વડુ, સિંહ, હાથી, હરણની માર્કડ તે
છૂટો ફરતો હતો.

જંગલમાં લીલું મજનું ધાસ ઊરોલું હોય.

ઘોડો નિરાંતે બીડમાં ચરતો હતો.

રહેતો પણ ત્યાં જ હતો.

ઘોડાને ખૂખ નિરાંત હતી.

કોઈની કનાળગત ન હતી.

એના બીડમાં બીજું કોઈ પણ ધાસ આવા
આવતું ન હતું.

એક દિવસ ઘોડો એકલો એકલો મોજથી
ચરતો હતો.

એવામાં એક હરણ ત્યાં આવી ચડયું.

તે પણ લીલું હરિયાળું ધાસ ચરવા લાણ્યું.

ઘોડાએ હરણને બીડને બીજે છેડે ચરતાં જ્યેયું.

હરણને તો મજનું ધાસ ચરવાની લહેર પડી
હતી.

તે તો ચરતું જય અને ટેકંટેકા મારતું જય.

આ જેઈને ઘોડા ઊંચાનીચો થઈ ગયો.

તેને મનમાં થયું :

‘આ હરણ અહીં કયાંથી આવી ચડયું ?

‘મા બીડ તો મારું છે.

‘મારા સિવાય બીજને ચરવાનો અધિકાર નથી..

‘આ મારું બીડ એદાનમેહાન કરી મૂકશો.’

બીડ તો ખૂબ મોઢું હતું.

એમાં હરણ ચરે તો શો વાંધો ?

પણ ઘોડાને પોતાની હદમાં કોઈ આવે એ
ગમ્યું નહિ.

તે હરણ પાસે ગયો.

રોષમાં આવી જઈ ઘોડા ઓછ્યો :

‘અછ્યા, તું અહીં કયાં ધસી ગયું ?

‘આ બીડ તો મારું છે.

‘મને પૂછ્યા વિના ધાસ ચરતાં તને શરમ
નથી આવતી ?

‘ભાગ અહીંથી !’

હરણ કહે :

'ધોડાભાઈ, આ બીડ કેટલું મોટું છે ?
 'હું ખાઈ ખાઈને કેટલું ધાસ ખાઈશા ?
 'ક્યાં તમે અને કચાં હું ?
 'તમારી આગળ હું તો નાનકડો જવ !
 'હું તમને જરાયે અડયણું રૂપ નહિ બનું.
 'માટે મને અહીં રહેવા હો.
 'તમે આમ એકલા જ છો.
 'એક કરતાં એ ભલા.
 'આપણે ભાઈબંધી કરીશું ?
 પણ ધોડા શાનો માને ?
 તે કહે :
 'મારે તાડું કશું સાંભળવું નથી.
 'તું અહીંથી જતું રહે ?
 એમ કહીને ધોડા તેને મારવા દોડયો.
 હરણ તો એવી અડપથી દોડ્યું કે, ધોડાના
 હાથમાં આવ્યું જ નહિ.
 ધોડા કરતાં હરણ દોડવામાં વધારે ઝડપી ગણાય.
 વળી હરણ ધોડાથી ડરે એવું ન હતું.
 બીડ કંઈ ધોડાનું ઓછું કહેવાય ?
 બીડમાં કોઈ પણ આવીને ચરી શકે.
 ધોડા આમ દાવો કરે એ ન જ ચલાવી લેવાય.

હરણ તો ધોડાથી દૂર લહેરથી ચરવા લાગ્યું:
ધોડા આ જોઈને મનમાં બળીને ખાખ થઈ ગયો.

હરણ તેને હુશમન જેવું લાગવા માંડયું.

રોજ ધોડા અને ભગાડવા મથે.

અને હરણ તેને દોડાવી દોડાવીને ખરોખર થકવી નાખે.

ધોડા ફાવે નહિ.

એટલે તે હરણ પર વધારે ને વધારે ગુસ્સે થવા લાગ્યો.

એક દિવસ ધોડા જીવ પર આવી ગયો.

તે ખખડયો :

‘હવે આ હરણને ટેકાણે ન પાડું, તો મારું નામ ધોડા નહિ.

‘અને મારા મારગમાંથી હમેશને માટે દૂર કરીને જ હવે હું જંપીશ.’

ધોડા બીજ કોઈની મહદ લેવા વિચારવા લાગ્યો.

આખરે તેણે માણુસની મહદ લેવાને વિચાર કર્યો.

ધોડા માણુસ પાસે ગયો.

માણુસે ધોડાને આવકારતા કહ્યું :

‘આવો, આવો, ધોડાભાઈ !

‘આજે આ તરફ આપની સવારી ?

‘તમને જેઈને ધણા વખતથી તમારી સાથે
ભાઈબંધી કરવાનો વિચાર થતો હતો.

‘આજે તમે જતે આવ્યા, તેથી રાળ થયો છું.

‘ઘાલો, તમારો શો હુકમ છે ?’

માણુસની મીઠી મનની વાતો સાંભળીને
ધોડો ખુશ થઈ ગયો.

તેને ખાતરી થઈ કે, માણુસ તેને જરૂર કામમાં
લાગશે.

ધોડાએ માણુસને કહ્યું :

‘માણુસભાઈ, આજે તમારું ખાસ કામ પડ્યું
છે.

મારા બીડમાં એક માથાભારે હરણ પેધું
પડ્યું છે.

‘તેને કાઢવા મેં ખણું પ્રયત્ન કર્યો.

‘પણ તે મને ગાંધતું નથી !

‘તમે મને એને કાઢવામાં મદદ ન કરો ?

‘હું તમારો ઉપકાર નહિ ભૂલું.

‘એને કોઈ પણ છિસાણે મારા મારગમાંથી
દૂર કરો.’

માણસ ઠાવકું મોં કરીને ઘાલ્યો :

‘ધોડાભાઈ, એમાં શી મોટી વાત છે !

‘હરણને દૂર કરવાનું કામ અધકું નથી.

‘પણ ધોડાભાઈ, તમારે હું કહું એ પ્રમાણે
કરવું પડશે.

‘ઘાલો, છો તૈયાર ?’

ધોડા ઉત્સાહથી ઘાલ્યો :

‘એમાં વળી કહેવાનું શું હોય ?

‘તમે મારે માટે જ કરો છો ન ?

‘તમે જે કહુશો, તે કરવા તૈયાર છું.

‘ઘાલો, હું શું કરું ?’

માણસ જરા ગંભીર બનીને ઘાલ્યો :

‘ધોડાભાઈ, તમે જણો તો છો જ.

‘મારાથી કંઈ હરણના જેટલી જડપે હોડાય
નહિ.

‘માટે મને તમારા ઉપર ઘેસાડીને તમે હોડા,
તો જ મારાથી કામ થાય.

‘ધડીના છઢા ભાગમાં એ હરણને પૂરો કરી
નાયું.

‘ઘાલો, શો વિચાર છે ?’

ધોડા તો તૈયાર જ હતો.

પોતે બધું કરવાને રાજી હતો.

બસ હરણ જય, તો નિરાંત.

ઘાડો કહે :

‘માણસભાઈ, હું તમે કહેશો એ કરીશ.

‘આમાં મારી જ ગરજ છે.

‘તમે ભલે મારા પર સવારી કરજો.’

પણ માણસે હવે રમત શરૂ કરી.

તણે મીઠાશથી કહ્યું :

‘ઘાડાભાઈ, મારાથી તમારા પર આમ ને
આમ બેસાય નહિ.

‘જરા આંચ્યકો લાગે, તો નીચે જ ગણડી પડું.

‘માટે મારી સગવડતા ખાતર તમારે થોડું
પહેરવું પડશો.’

ઘાડાની આંખમાં તો હરણ જ ખૂંચતું હતું.

અથલે તે ઘાલી ઊઠયો :

‘જરૂર, જરૂર. ઘાલો, મારે શું કરવાનું છે?’

માણસે હવે પાસો ઝેંક્યો.

તે ઢાવકાઈથી ઘાલ્યો :

‘જુઓ ઘાડાભાઈ, આ લોઢાનો કઠકો છે.

‘એ તમારે મોંમાં ઘાલવો પડશો.

‘અને આ ચામડાની પટી છે.

‘અને આ કટકા સાથે જેડી દૃષ્ટિ.

‘એ લગામ તરીકે કામ લાગશે.

‘અને ડોક પરથી પીઠ પર રાખવી પડશે.

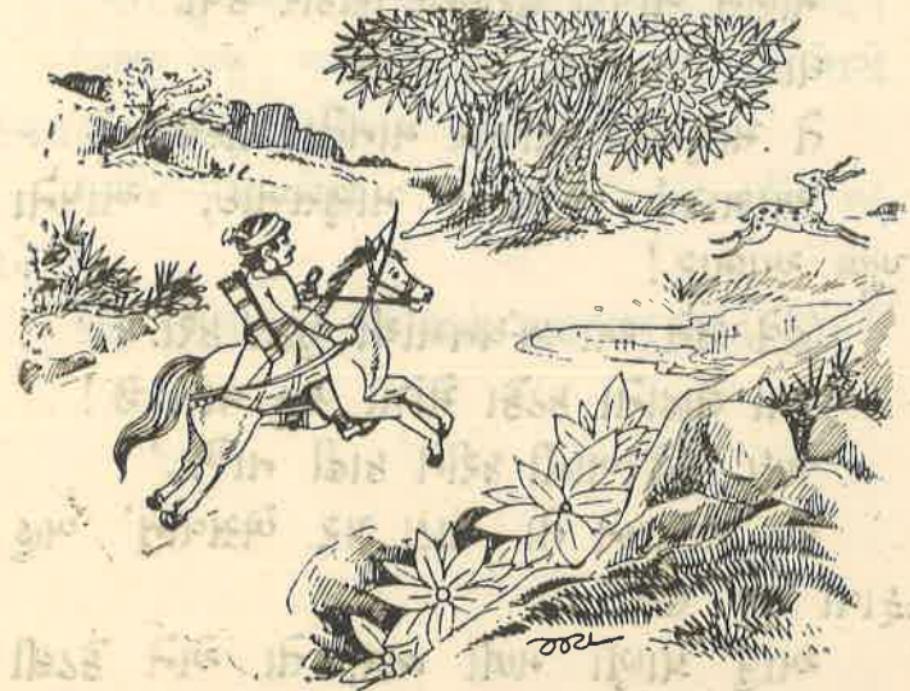
‘અને ચોકડા જેવાને પીઠ પર મૂકીશા.

‘અના પર હું બરોયર ઘેસી શકીશા.

‘પડવાના ભય ન રહે.

‘પછી હું લગામથી જેમ હોડું, અમ તમે જાને.

‘પછી જુઓ, હરણને હું તીર-કામઠાંથી થોડી વારમાં પૂરો કરી નાખું.’

ધોડાને પણ એ જે જેઈતું હતું.
 કઈ રીતે હરણને મારા મારગમાંથી દૂર કરું.
 તે બધું કરવા તૈયાર થયો.
 માણુસે તેને લગામ ધાલી.
 ઉપર ઘેસવાનું ચોકડું મૂક્યું.
 પછી તે ધોડા ઉપર સવાર થઈ ગયો.
 બિચારો ધોડા ગરજનો માર્યો માયામાં ફસાઈ
 ગયો.

તે કલ્યાણરો બની ગયો.
 માણુસ જેમ હોરે, તેમ તે હરણ પાછળ દોડ્યો.
 માણુસે બાપડા હરણનો શિકાર કર્યો.
 ધોડા રાજ રાજ થઈ ગયો.
 તે માણુસનો આભાર માનતો ઘાઢ્યો :
 ‘આભાર ! આભાર ! માણુસભાઈ, આપનો
 ખૂબ્ય આભાર !

‘હવે મને આ બંધનમાંથી મુક્ત કરો.
 ‘આ લોઢાનો કટકો મેંમાં બાહુ વાગે છે !
 ‘બધું મહેરખાની કરીને કાઢી નાઓ.’
 પણ માણુસને તો ધોડા પર ઘેસવાનું બહુ
 ઝાવી ગયું હતું.
 આવું પ્રાણી મળી જય, તો એને કેટલી

અધી રાહત થાય ?

એટલે માણસ તો ઘોડા પરથી જિતયો જ નહિ.

ઘોડાને તે ધેર જ કર્ય ગયો.

ત્યારથી ઘોડા બંધનમાં પડી ગયો.

ઘોડા ખૂબ પસ્તાવા લાગ્યો.

પણ હવે શું થાય ?

‘હરણ સાથે ઝાડું બેર બાધ્યું !

‘એ બિચારું ખાઈ ખાઈને કેટલું ખાત ?

‘પણ મારા સ્વાર્થે મને આંધળો કર્યો !

‘બિચારું હરણ તો જયું !

‘અને હું જાતે કરીને માણસનો ગુલામ બન્યો !

‘હરણ ગયું, મજાનું બીડ પણ ગયું અને મારી સ્વતંત્રતા પણ ગઈ !’

આજે પણ ઘોડા માણસના દાસ તરીકે જ રહે છે.

પણ બિચારાને આ વાત યાદ પણ નહિ હોય !

૪

આચૂરણની અસર

એક વાર મહારાજના મહાન સંત જ્ઞાનેશ્વર મહારાજ પાસે એક માતા પોતાના આઠ-નવ વર્ષના છાકરાને લઈને આવી.

મહારાજને પગે પડી માતા કહે : “મહારાજ, મારે આ દીકરો રોજ ગોળ બહુ ખાય છે. હું તો એને કહી કહીને હવે થાકી ગઈ! મારું એ જરાયે માનતો નથી. મારા ઘાલની એના પર કશી અસર જ પડતી નથી! આપ એને ગોળ ન ખાવાનું સમજાવો, તો એ જરૂર છાડી દેશે. મારા ઉપર આપ આઠલી કૃપા કરો.”

જ્ઞાનેશ્વર મહારાજ ધીમેથી બોલ્યા : “ખાઈ, તું એક અઠવાડિયા પછી એને લઈને મારી પાસે આવજો. પછી મારે એને જે કહેવાનું હશે તે હું કહીશ.”

સાત દિવસ પછી તે ખાઈ પોતાના એ છાકરાને લઈને જ્ઞાનેશ્વર મહારાજ પાસે આવી.

સંત જ્ઞાનેશ્વરે પેલા છોકરાને પોતાની પાસે આલાવી મધુર અવાજે કહ્યું : “બાળ, હવે પછી ગોળ ન ખાતો. તારી બા કહે એમ કરજે સમજ્યો ન ?”

છોકરાએ હકારમાં માથું હલાદ્યું.

પરંતુ એની બાને વિચાર આવ્યો કે, “જે જ્ઞાનેશ્વર મહારાજને ખસ એટલું જ કહેવાનું હતું, તો પછી મને એક અઠવાડિયા પછી શા માટે આલાવી ? તે જ વખતે છોકરાને આટલું કહી દીધું હોત તો શું થાત ?” તે તો મનમાં ભૂંઝાવા લાગી. એટલે તેણે પોતાની શાંકાનું નિવારણ કરવા જ્ઞાનેશ્વર મહારાજને વિનંતી કરી.

સંત જ્ઞાનેશ્વર આદ્યા : “બાઈ, જ્યારે તું પહેલી વાર મારી પાસે આવી અને તારા છોકરાને ગોળ ન ખાવાનું સમજલવવા તે મને કહ્યું, એ વખતે હું પોતે જ ગોળ ખાતો ! હું પોતે જ ગોળ ખાતો હોઉં અને આ નાના બાળકને ગોળ ન ખાવાની શિખામણ આપું, તો મારા વચ્ચનની એના ઉપર જરૂર અસર ન જ થાય. તેથી મને મનમાં થયું કે, મારે જ પહેલાં ગોળ છોડી હવો જોઈએ; આમ કરું તો જ આ બાળકને પણ ગોળ ન

આવાનું હું કહી શકું. તેથી મેં વિચાર્યું કે, લાવને હું જ પહેલાં ગોળ છોડી રહ્યા અને જોઉં તો ખરો, મારાથી ગોળ વિના રહેવાય છે કે નહિ? એક અઠવાડિયાથી મેં ગોળ જરાયે ખાંધો નથી. અને હવે હું ખાંધિ પણ નહિ. ગોળ વિના મને ચાલશો. એટલી ખાતરી મને થઈ છે. તેથી હવે બીજને પણ ગોળ ન આવાની શિખામણ હું આપી શકું ખરો.”

જ્ઞાનેશ્વર મહારાજના આ ઘાલ સાંભળીને પેલી ભાતાની આંખમાંથી આંસુ ટપકી પડ્યાં. પછી સંત જ્ઞાનેશ્વરને ભાવથી પગો પડી પાલવ વડે આંખો લૂછતી, છોકરાને તેડીને તે ખાઈ પોતાને ઘેર ગઈ.

હુરિ : અં

હુરિઃ અં આશ્રમ પ્રકાશિત ખાલેખયોગી મુરિતકાએ

નામ	લેખક	પૃષ્ઠ	કોમત
૧ વાંચવા જેવી વાતો સુકુલભાઈ કલાર્થી	૫૪	૨-૫૦	
૨ ધરતીની મહેંક	, (સચિત્ર)	૫૪	૩-૦૦
૩ બાળકોના મોટા	"	૭૧	૩-૦૦
૪ અમી છાંટણું	"	૫૬	૩-૦૦
૫ બાલવાડીનાં કુલડાં	"	૬૮	૨-૫૦
૬ મનની મોટાઈ	"	૫૬	૨-૨૫
૭ શૈશવની ફોરમ (ભિપિનભાઈ પેટેલ)	૫૨	૨-૭૫	
૮ છીપલાનાં મોતી	, (સચિત્ર)	૮૩	૫-૦૦
૯ રામાયણ	રંગીન સચિત્ર	૧૦-૦૦	
૧૦ મહાભારત	" "	૧૦-૦૦	
૧૧ વિક્રમની વાતો	" "	૩-૫૦	
૧૨ રસભરી વાતો સુકુલ કલાર્થી	સચિત્ર	૩-૦૦	
૧૩ મીઠી મઝાની વાતો	"	૩-૦૦	
૧૪ ગાગરમાં ભર્યો છે સાગર	"	૩-૦૦	

કિશોરો માટેનાં શિષ્ટ વાંચન

૧ હથસીઓનો પનોતો પુત્ર સુકુલભાઈ કલાર્થી	૮-૦૦
(જ્યોર્જ વેશિંગ્ટન કાર્વર)	પાકું પૂંકું પૃષ્ઠ ૧૫૪
૨ શૂન્યમાંથી સર્જન સુકુલભાઈ કલાર્થી	૬-૦૦
(બુકર ટી વેશિંગ્ટનનું જીવન ચરિત્ર)	પૃષ્ઠ ૧૩૨
૩ પ્રેરણાનું ભાયું સુકુલભાઈ કલાર્થી	૬-૦૦
પાકું પૂંકું (પચાસ પ્રેરણ પ્રસંગો)	પૃષ્ઠ ૧૨૦